

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2023

Nr. 68

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 december 2022

Op 3 oktober jl. verzocht de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken mij om te rapporteren aan de Kamer over het bezoek van de Nederlandse ambassadeur te Armenië aan de gebieden die zijn getroffen door aanvallen vanuit Azerbeidzjan.

Om tegemoet te komen aan de informatiebehoefte van uw Kamer, zullen we u een stand van zaken en een appreciatie van de huidige situatie geven. Hiermee hoopt het kabinet de leden van uw Kamer een zo volledig mogelijk beeld te geven van een complexe situatie.

Stand van zaken in het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan

Op 13 en 14 september jl. vonden er hevige gevechten plaats tussen Armenië en Azerbeidzjan op en rond de Azerbeidzjaans-Armeense grens. Volgens de Armeense berichtgeving kostten de gevechten het leven aan 207 Armeense soldaten alsmede een aantal burgers. Er werden 20 Armeense krijgsgevangenen gemaakt, die inmiddels vrij zijn gelaten door Azerbeidzjan. Armenië nam één Azerbeidzjaanse soldaat krijgsgevangen die kort na totstandkoming van het staakt-het-vuren werd vrijgelaten. Aan Azerbeidzjaanse zijde verloren volgens Azerbeidzjaanse berichtgeving 80 soldaten het leven.

Sinds 12 mei 2021 tot aan deze gevechten op 13 september 2022 is 40 km² van het grondgebied dat door de internationale gemeenschap wordt beschouwd als Armeens, bezet door Azerbeidzjan. De gebeurtenissen van 13 september 2022 hebben geleid tot een additionele bezetting van om en nabij 60 km². Armenië heeft Azerbeidzjan gevraagd zich terug te trekken naar de posities van 12 september jl., waarop Azerbeidzjan heeft aangegeven dit te willen bezien in relatie tot het proces van grensafbakening waarover Armenië en Azerbeidzjan regelmatig gesprekken voeren. HV Borrell heeft in een persconferentie Azerbeidzjan opgeroepen om zich terug te trekken naar de grenzen voor 12 september jl. Nederland steunt

deze oproep. Azerbeidzjan geeft aan dat Armenië ook nog een deel van het grondgebied aan de grens bezet houdt.

Beide landen beschuldigden elkaar van het starten van het geweld. Armenië stelt dat Azerbeidzjan begonnen is om zo meer druk uit te oefenen teneinde een sneller verloop van het vredesproces te bewerkstelligen. Azerbeidzjan stelt dat Armenië is begonnen met uitlokking door het plaatsen van mijnen op Azerbeidzjaans grondgebied. Azerbeidzjan stelt daarbij dat Armenië dertig jaar een gebied dat internationaal erkend is als Azerbeidzjaans grondgebied bezet hield, ondanks vier resoluties van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties die Armenië oproepen het gebied te verlaten.

Nadat een staakt-het-vuren tot stand kwam door Amerikaanse en EU bemiddeling, vond op verschillende niveaus diplomatiek overleg plaats: de Europese Unie, de Verenigde Staten en de Russische Federatie stuurden diplomatieke missies naar de regio. De Amerikaanse Voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Nancy Pelosi bezocht Armenië en Minister van Buitenlandse Zaken Blinken alsmede de Voorzitter van de Europese Raad Michel spraken met leiders van beide landen. Nederland steunt het EU-bemiddelingsproces en volgt de vredesgesprekken aandachtig.

Vervolg vredesbesprekingen

Sinds de gevechten in september jl. hebben de leiders van beide landen en de Ministers van Buitenlandse Zaken elkaar bij diverse gelegenheden gesproken. Op 6 oktober jl. werd er een marge van de top Europese Politieke Gemeenschap (EPG) overeenstemming bereikt tussen de Azerbeidzjaanse president Aliyev en de Armeense premier Pashyan in gezelschap van de voorzitter van de Europese Raad Michel en de Franse President Macron overeenstemming over het sturen van een Europese waarnemers via de Europese capaciteit (EUMCAP) naar Armeens grondgebied voor een termijn van twee maanden. Binnen de EU worden nu gesprekken gevoerd over mogelijke verlenging van deze *capacity* of het opzetten van een eigenstandige missie; op dit moment zijn de waarnemers afkomstig uit de EUMM Georgië. Nederland staat positief tegenover een mogelijk vervolg inzet in Armenië. Hierbij is het van belang dat beiden partijen met een mogelijk vervolg instemmen.

Aanvullend aan Voorzitter van de Europese Raad Michel is de EU Speciaal Vertegenwoordiger voor de Zuidelijke Kaukasus Toivo Klaar zeer actief in het bemiddelingsproces, en is na de situatie in september meerdere keren naar Armenië en Azerbeidzjan afgereisd om gesprekken te voeren met de autoriteiten. Een parallel traject is de OVSE *technical assessment* missie, die tussen 21 en 27 oktober jl. naar de Armeense grens is afgereisd. De resultaten hiervan zijn nog niet bekend gemaakt.

Op 31 oktober jl. kwamen de leiders van beide landen samen in Sotsji voor een gesprek o.l.v. de Russische President Poetin. Dit gesprek leidde niet tot een doorbraak in de onderhandelingen.

Op 3 november jl. kwamen de vicepremiers van beide landen samen in Brussel voor de onderhandelingen over grensdemarcatie. De EU faciliteert deze onderhandelingen. Dit was het derde gesprek over dit onderwerp. Het eerste gesprek vond plaats op de Armeens-Azerbeidzjaanse grens en het tweede gesprek in Moskou. Deze onderhandelingen zijn waarschijnlijk een proces van de lange adem. Azerbeidzjan heeft er tien jaar over gedaan voordat er een akkoord was over de grens Rusland-Azerbeidzjan en de onderhandelingen tussen Azerbeidzjan en Georgië zijn nog gaande.

Op 7 november jl. kwamen de Ministers van Buitenlandse Zaken van beide landen samen o.l.v. de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Blinken in Washington, D.C. voor vredesonderhandelingen. Dit bemiddelingsproces is aanvullend aan het EU-proces. Zowel Armenië als Azerbeidzjan hebben aangegeven de EU als *honest broker* te beschouwen, en beide landen hebben publiekelijk de wens geuit om spoedig tot een duurzaam vredesakkoord te komen.

Ik heb en marge van OVSE Ministeriele op 2 december jl. met de Ministers van Buitenlandse zaken van zowel Azerbeidzjan als Armenië gesproken. Tijdens deze gesprekken heb ik het belang van het EU bemiddelingsproces om tot vrede te komen besproken.

Het geplande gesprek tussen de leiders van Azerbeidzjan en Armenië met de Voorzitter van de Europese Raad Charles Michel van 7 december is niet doorgaan. Aan Armeense zijde zou zijn verzocht om de Franse President Macron hierbij aanwezig te laten zijn, hetgeen door de Azerbeidzjaanse zijde zou zijn geweigerd. Azerbeidzjan beschouwt de Franse president niet als onpartijdig. Het is vooralsnog onbekend wanneer de volgende vredesbespreking o.l.v. de EU zal plaatsvinden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra